

Jan
Otčenášek

Romeo, Julie a tma

Romeo, Julie a tma

Všechna práva vyhrazena.

*Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Copyright © Jan Otčenášek – dědicové c/o DILIA, 1958

Cover © Adéla Korbelářová, 2023

© DOBROVSKÝ s.r.o., 2023

ISBN 978-80-277-4545-6 (pdf)

Jan
Otčenášek

Romeo, Julie a tma

$\frac{1}{4}$
O₀

*Leč budu vyhnán! Co mi platná moudrost, když nedovede Julii
udělat, vévodův ortel zrušit, přenést město? Čert vezmi moudrost!
Neříkej mi nic!*

Shakespeare

Staré domy jsou jako staří lidé: plny vzpomínek.

Mají svůj osobitý život a tvář. Jejich puchřející zdi vsáklý již snad všechny pachy, které přebývají v blízkosti lidských příbytků. Dávno z nich vyprchala nic neříkající vůně malty a vápna, tak příznačná pro ty moderní a někdy i trochu fádňní krabice na předměstských pláních, které se dosud nevzmohly na své dějiny. Zdi starých domů jsou živé. Jsou oživeny osudy, které se mezi nimi odehrávaly.

Co všechno viděly? Co slyšely?

Staré domy mají také svůj hlas. Poslouchej: kdosi kráčí po pavlači volným krokem, ztěžklým únavou, a tichounce si hvízdá... teď se zastavil, kratičký zásvit sirky šlehne po stěně... pak jde dál a prošlapaná závitnice dřevěných schodů teskně zaduní, odkudsi brebentí do soumraku rozhlas, prásknutí dveří jej umlčí, vzlykne dítě...

Leží nznak s pažemi přimknutými k tělu, otevřenýma očima civí do okna ucpaného řídkou tmou. Za oknem je už pavlač s rozviklanými dlaždičkami, které co chvíli zachřestí pod chodidly, a čtvercová studna dvorku. Nad střechami vane teplým větrem červenová noc. Tam nahoře je všechno tiché, mlčí Vega

ze souhvězdí Lyry, od roztřepeného okraje mraku se odloupl měsíc a nahlíží oknem dovnitř – tvář, která ztratila výraz.

Noc vstoupila do města a její ticho ho prostupuje, šelestí a syčí ve spáncích, je plné náповědí a neurčitých zvuků; jen loudavý krok starých pendlovek proklepává zeď svým jednotvárným rytmem.

Hodiny? Není to srdce? Slyší, jak mu dosud svěže cupe v hrudníku, pumpuje krev a hrne ji do spánků. A tam kdesi jsou myšlenky bez konce jako lesy bez cest.

Leží opět tady, zašantročen ve zdech města, v těsné krabici pokojíku, který lze přeměřit pěti kroky. Tam a zpět a zase tam... Kolikrát už nastoupil v posledních dnech tu krátkou pouť bez cíle, beze smyslu? S podivnou touhou rozrazit si lebku o zeď! Ne, neumí to. Ani by to nepomohlo. Raději se nehýbat! Trapná poloha pro člověka, kterému je osmnáct let. Raději nemyslet! Jak se to vlastně dělá – nemyslet? Snad stisknout víčka – takhle! – skrýt se za těmi palčivými skořápkami přede vším. Před světem. Před sebou samým.

Zavře umíněně oči. Pak se všechno podobá studni. Padá, padá stále hlouběji a bez naděje, že to skončí, že se to rozplyne v hojivé prázdnotě, která nemá tvar. Paměť. Bolest myslet, bolest dýchat, bolest být. I svět je náhle jiný, je povleklý šedou blanou, lhostejný.

Jak dál? Cesta už není. Ztratila se před chodidly.

Jako by po dnech zbytečného hledání došel až tam, kde končí obzor.

Ale ty musíš žít, slyší hlas.

Odkud přichází? Je zřetelný, naléhavý. Ty! Slyšíš?

Později se ozval na schodišti pomalý krok. Vytrhl ho z divného omámení, pootevřel oči, mžikaje víčky, naslouchal. Napadávé šoupaní podešví bylo povědomé, přicházelo z dálky, blížilo se. Ale nepohnul se, ani když se ozvalo tiché zaklepání na dveře.

„Pavle! Jsi tam?“

Zatajil dech, konečně mu vhrkly slzy do očí. Nebránil jim. Byla v nich dokonce divná úleva.

Zaslechl unavený dech a poznal jej.

Ten za dveřmi přešlapuje, naslouchá, znovu klepe!

„Slyšíš mě? Otevři přece! Měj rozum, chlapče.“ Neozval se. Je nehybný, je neživá věc.

Bojí se slov. A přemlouvání. Co mu říci? Pravdu? Je prostá. Nemohu dál, tak je to! Ty bys stejně nesouhlasil. Jsi starý, máš jinou pravdu, mluvil bys asi o rozumu. To je tvoje písnička. Jak obehraná! Jsi tak skromný, smířený se světem takovým, jaký je, ty se mu vlastně jen bráníš. Rozum! Co s ním, když nemohu dýchat. Snad už to ani nejsem já. Skončil bych to, ale snad je k tomu třeba jakéhos ohavného talentu a ten ve mně asi není. K čemu mě chceš donutit? K setrvačnosti? Proč? Včera večer, když jsem utekl... víš... stál jsem na mostě a hleděl do řeky. Ne, nevábila... už vím, že toho nejsem schopen. Jen jsem tam stál, nic víc. Když jsem se ohlédl, spatřil jsem tě pár kroků od sebe. Tam jsi stál pod modrou lampou v obnošeném utíkáčku, umenšený starostí, ohnutý stářím. Všeho mi náhle bylo líto. Tebe, sebe, všeho. Tys mě hlídal, vím to a upřímně sis myslel, že tě nevidím.

Ty, táto!

„Pavle...“

Klepání ustalo. Za šoupavými kroky hlučně zabouchla domovní vrata.

Devatery hory a devatery řeky!

Nezbývá než se vracet zpátky; jako rak nebo jako pavouk, který se stahuje zpět po stříbrné niti.

Ale kam? Kam se vlastně vracet?

Vzpomíná, že do tohoto pokojíku vstupovala letní jitra. Bývalo tu kdysi docela dobře. Občas tu drnkala kytara a halekal

zpěv, na zaprášené podlaze se povalovaly rozevřené knihy. Vlastně se tu nic nezměnilo. Byla tu tatáž pohovka s proleženými pery, atlas hvězd, rozklížená židlička a umývadlo s opřýskaným smaltem. Pod oknem stolek, na němž mezi zaprášenou soškou obrýlené sovy a stolní lampou s papírovým stínidlem chrastívalo zfušované rádio. Vyrobil je sám a bylo třeba zaklepat důrazně na dřevěnou bedýnku, chtěl-li někdo vyloupnout z praskoty a skučení alespoň program pražské vysílačky. Otec se shovívavě usmíval, když si zařizoval tento študácký kamrlík z nepotřebného skladiště za jeho počestnou živností. Dveře tu byly dvojce: jedny do křesťovny, ty byly vždycky zavřeny zevnitř, druhé vedly přímo na chodbu. Ta nuzota zařízení, splašeného za babku po staroměstských vetešnicích, nic neubírala pelišku na útulnosti. Tady bylo možno číst a snít. Tady byl člověk dokonale samostatný a dospělý. Stačilo jen zavřít dveře. Těmi dveřmi vstupovala někdy i žena. Neznal ji, neviděl jí do tváře a neslyšel ani její hlas, poněvadž byla nehmotná, přítomná jen v netrpělivém čekání, utkaná z nejasné touhy a nasládlého snu, za nějž se sám před sebou tak trochu styděl. Ale byl přesvědčen, že jednou přijde. Kdy už? Musí přece přijít, jak bude vypadat? Pozná ji vůbec? Pozná, určitě ji pozná i mezi tisíci jiných, které kolem něho ještě přejdou a za nimiž se ohlédne jen tak letmo přes rameno a po nichž v něm nic nezůstane. Snad jen zvědavost a stále nezodpovězená otázka.

Ve dne hrčely z dílny dvě singrovky, tovaryš Čepek tam skřípavým hlasem peskoval učedníka, pak tátův šeplový bas – k službám, ten záhybek pryč, tady kapánek připosadíme, pravda, a obleček bude jedna radost – za oknem se na pavlači míhali lidé. Náhodný chodec občas nakoukl oknem dovnitř, ale co mohl spatřit skrz tabulky přisleplé špínou?

Občas sem vtrhla parta kluků z jejich třídy a naplnila pokoj halasem svých hrdel. Ani měsíc tomu není, co tu kurážně

popili dvě láhve prabídného konzumního vína a lomozili do noci, dokud se neozvalo nevrle klepání probuzených nájemníků.

Ale to všechno snad žil jiný člověk, takový mládeneček, který si čas od času vypůjčil od táty – tak trochu zbytečně – štětku a břitvu a seděl z tváře pět měkkých chlupů, aby si dodal nutnou sebedůvěru před schůzkou s děvčetem. Aby sis přitom neuřízl hlavu, radil mu táta s vážnou tvář, ale v záhybech vrásek kolem úst se krčil slabý úsměv. Však počká!

Měli se s tátou rádi. Táta uměl být velkoryse chápavý, jednal s ním jako s dospělým a s rovností, kterou dovede osmnáctiletý muž ocenit, neměl nemístné otázky, a proto nebylo ani třeba lhát. Prostě rozuměli si snad právě proto, že byl mezi nimi věkový rozdíl více než čtyřicet let. Vyrůstal jako jedináček, pozdní ratolest stárnoucích manželů, pod křídly jejich věčných starostí.

Staří jsou pošetilí a ustrašení, třeba mít s nimi trpělivost. Slyší růst trávu a v každém koutě pro ně číhá nebezpečí. Hlavně máma: to nesmíš, to nesmíš! Máme jen tebe, Pavle! Pavlíčku! Do ničeho se nezapleť, dítě naše! Přijímal její výlevy s chlapskou nevrlostí, se slabým podezřením, že oba mají v nudném hořekování jakousi těžko srozumitelnou zálibu. Samozřejmě: je válka, Němci ohryzali hranice a teď se rozvalují v celé zemi. Zprávy o vítězstvích na souši, ve vzduchu i na moři doprovázené bubny neberou konce. Říká se tomu Protektorat für Böhmen und Mähren, ale starý Čepek důsledně jmenuje tenhle vypráskaný státeček – protentokrát. Kobylky egyptské! lomí rukama máma. Pro každou příležitost snadno najde přírůbek v biblickém příběhu. V budouc bys bifloval životopisy nacistických svatých, nechceš-li spolehlivě proleptět před německým inspektorem při maturě: also, sagen Sie mir, wo wurde Adolf Hitler geboren? Und jetzt etwas über das

Winterhilfswerk! Hrdinná wehrmacht potopila zase tolik a tolik brutto registrovaných tun a táhne na Moskvu, nemáš si kam jít zatančit a v biografu si div sanice nevykloubíš zíváním při nekonečném týdeníku, který praská chvastounstvím a láskou k führerovi. Máma vysedává večer co večer v kuchyni s brýlemi na špičce nosu, čte v Kralické biblí a pohybuje přitom slabě rty, táta proti ní. Hudruje na buničinu, z níž aby kouzelník spíchl šaty, samé dřevo, samá náhražka, odříká si dokonce sobotní partičku taroků v hostinci Josef Šlapák vdova, vysedává doma a čte Jiráska. Je vlastenec tak trošku staromódní, jako obleky, které vycházejí z jeho solidní živnosti. –

Je to mizerie!

Ale co! Přitáhli, odtáhnou, spojenci jim to nakonec stejně nakreslí a bude pokoj. Ale co já? Člověku je jednou osmnáct, strašně cosi chce, aniž rozezná co, je to jen jakési veliké chtění a žízeň v těle, jitřivá touha nedosti zřetelná, ale silná, až bolí. Protektorát je otrava, škola je otrava, co dělat? Naučit se žít na malém prostůrku, přikrčeně, naučit se žít to nudné, rozvleklé *prozatím*, trápit se hloupostmi, bavit se hloupostmi, neboť hlavou zeď... A tak dále! A dívky, plaché, prchavé schůzky na Petříně, zakončené neobratným polibkem před zavřenými vraty domu, mdlá vůně voňavky, zvědavost a touha prostoupená zahanbující bázní před čímsi neznámým, dosud neobjeveným, ale tu zaháněl, tu si nepřiznával. A to je vše! Ty, uvažoval občas nad sebou, tak to není správné! Snad! Jsou tu Němci, zavírají lidi do kriminálu, zabíjejí. Ale co zmůžeš proti světu, když už jej staří tak beznadějně zpackali? Vletěls do něho bez vlastní viny. Vybral by sis onačejší, ale nikdo se neptal.

A tak tedy – *prozatím*! Beztak: uděláš maturu, slupne tě zbrojní fabrika jako smetí, snad povandruješ s uzlíkem v hrsti do Rajchu, ale ne jako Honza z pohádky, ale jako totálník, a tam budeš hnít, hnít, dělat nenáviděnou práci, dokud celá

ta hanebnost neskončí. Prašivé, ztracené roky! Svě sny o životě račiž odložit na neurčito, utrum! Ale žít se přece musí. Jakkoliv! I dnes...

Devatery hory, devatery lesy!

Pendlovky na druhé straně zdi velebně odbily jedenáctou a starý dům už spí. Jen ten uvnitř pokojíku leží naznak s pažemi těsně přitaženými k tělu, s očima otevřenými do noci a dál pobíhá ve svých myšlenkách.

A všechno se vrací a všechno začíná od začátku.

Kolik to bylo dnů? Jak začaly?

Jednoho dne skončily v oktávě B maturitní písemky...

I.

„Pavle –“ zaslechl ze tmy.

Ten tichý hlas ho nepřekvapil. Byl dosud v něm.

„Nu?“

„Co bude dál?“

Stále stejná otázka. Všudy přítomná. Ale ani ta ho nepřekvapila. V posledních dnech znal způsob, jak ji zapudit. Aspoň na chvíli. Později bylo všechno složitější. Když odzněla nahlas, nevěděl co rozumnějšího udělat, než ji obejmout oběma rukama a políbit na ústa. Bylo to prosté a účinné. Povídal přitom cosi, neboť tušil, že je třeba spěšně zakormidlovat myšlenky do bezpečnějších vod, a protože – mlčet by mohlo znamenat i odpověď. Co odpovědět? Je tisíc možností. Snad. Možná že vůbec žádná. Všechno je totiž jen – snad!

Vstával, vydával se na pochod uličkou mezi pohovkou a stolkem, rozkládaje rukama, drmolil páte přes deváté, poslouchaje svá slova s trapným údivem, a přitom přemýšlel. Z počátku se zdálo všechno jednoduché. Celá záležitost se smrškla do závratně prostého zjištění. Tady jsme: ona a já! Odečteš-li od toho zítřek, vše, co se odehrává v městě, v zemi, na světě, je možná všechno v pořádku. Opět – možná. Vytáhl

z kapsy zmačkanou krabičku viktorek, sháněl se po sirkách, sledován jejíma očima.

„Nekuř! Nezlob se, ale v noci se tu špatně dýchá.“

Přikývl. Má pravdu. Strčil krabičku zpět do kapsy a ústy mu cukl úsměv.

Vzpomněl si: taková malá, bílá krabička cigaret svedla jejich kroky. Záminky bývají občas docela všední. Třeba i cigareta z prvního přídělu v životě. V osmnácti umocňuje kouření pocit dospělosti. Usedneš se světácky unylým výrazem, tasíš naučeným pohybem z kapsy cigaretu, položíš ji mezi rty a rázem jsi pevně zaklíněn do soukolí světa dospělých. Ta dobrá pýcha! Osmnáct let! Skončilo pokořující doprošování táty, který mlčky, ale s vyčítavými očima proti tomu protestoval, i mateřské domluvy, že si ničí zdraví. Konec! Je teď úředně uznaný kuřák a zaskočí s vlastní tabačenkou k trafikantce na nároží. Tady je, paní Barášková, řekne vzrušeně té zvadlé tváři v příšeří tabákové kukaně.

Písemky měl za sebou, hlava dosud brněla dopoledním vy-pětím, v kapse zahříval lístek do kina, ale zbyly ještě dvě hodiny času, na týdeník se nechodí.

Potloukal se po večeri po ulicích, dlažba slabě vydechovala odpolední slunce, ale jarní soumrak se už neznatelně kradl do města. Měl rád takové samotářsky zasněné toulky po ulicích. Jdeš s rukama v kapsách podle tmavnoucích výloh vstříc prchavým dobrodružstvím, proplouváš mezi lidmi, otáčíš se přes rameno za dívkami, ale jen krátce a s tváří okázale netečnou, abys nevypadal jako zelenáč. Je to docela příjemné. Lehké sukénky rozvířují kolem pružných boků divnou vůni plnou nevyslovených výzev, náповědí, vnímáš ji celým tělem. Kdyby k některé přistoupil a řekl jí třeba: Dobrý večer...

Kdyby... Ale ne, toho se neodvází!

Podíval se na hodiny na Novoměstské věži. Času dost!